

1814 – en ny historiografi

Innledning

Av forståelige grunner har året 1814 vært av de mest omdiskuterte i norsk historieforskning. Med denne bibliografien vil man for første gang få en samlet oversikt over den viktigste historiske litteraturen omkring dette året og dets mangslungne begivenheter. Likevel har det vært en tilnærmet umulig oppgave å få med absolutt alt som er skrevet om Riksforsamlingen og Grunnloven i monografier, erindringsverker, bygdebøker, brevsamlinger, tidsskrifter og aviser helt fra 1814 og til i dag. Bibliografien er et forsøk på å samle de viktigste arbeider om 1814 som kan være av interesse både for forskere og for et bredt historieinteressert publikum. I denne korte historiografien vil det bli gjort rede for hvordan dette spennende året er blitt forstått og fortolket av norske og nordiske historikere gjennom fem ulike tidsepoker.

Litteraturen om 1814 kan klassifiseres på flere måter. Grovt sett går det et skille mellom tre genrer: historiske oversiktsverker, historiske spesialstudier, erindringer og dagbøker og kilde- og dokumentutgivelser. Av oversiktsverker peker de store Norgeshistoriene seg ut med sin relativt omfattende behandling av 1814: Nevnes kan *Norges historie fremstillet for det norske folk*, bd. VI.1 (1913), *Det norske folks liv og historie* bd. VII (1933), *Vårt folks historie* bd. 6 (1964), *Cappelens Norges historie* bd. 9 (1978) og *Aschehougs Norgeshistorie* bd. 7 (1996). Disse oversiktene er i vesentlig grad bygd på den omfattende spesiallitteraturen i bok- eller artikkelform som har et meget vidt spenn, fra biografier over lokale Eidsvollsmenn til krigshistoriske analyser av felttoget. Mye tidligere skjult kunnskap er dessuten blitt hentet ut fra dagbøkene til sentrale aktører. Endelig har den lange rekken av kildeutgivelser hatt stor betydning for forskningen omkring 1814 og bidratt til å endre forskningsbildet flere ganger.

1814-1870

Det norske samfunnet etter 1814 ble rekonstruert på den nye Grunnlovens grunn, og vernet om den stod sentralt i den politiske kampen de neste 25 årene. Til tross for dette må man kunne si at dokumentasjonen av hva som egentlig hadde skjedd i 1814 i mange år forble temmelig beskjeden. Historiene levde, men da helst muntlig eller gjennom private brev og dagbøker. Dette var kanskje en uunngåelig konsekvens av omstendighetene. Landet var fattig på kultur, forleggere og historikere, og de politiske og økonomiske realiteter kalte mer på praktisk fornuft enn på idealistisk pasjon. Det forekom å være en lang vei fra den nasjonale raptus under de lyse vårukene på et grønnende Eidsvoll til den mer prosaiske og realpolitiske aksept av union og svenskekonge i et høstlig og tåketungt Christiania. Det var den nye Grunnloven av 4. november 1814 som gjaldt og regulerte det norske samfunnet, supplert av Riksakten av 1815.

Riksforsamlingens forhandlinger i 1814 ble utgitt i 6 hefter allerede samme år av de valgte redaktører, professor **Georg Sverdrup**, professor **Ludvig Stoud Platou** og tollprokurør Christopher Omsen. At de ikke ble reproduisert i de følgende år, hadde sammenheng med den svenske holdningen. Forhandlingene på det ekstraordinære Storting ble utgitt både i 1815 og igjen i 1835, men **Carl Johan** oppfattet lenge interessen for Riksforsamlingen og 17. mai-Grunnloven som en indirekte underkjenning av unionsverket og kongens politiske autoritet. Etter påtrykk fra ham prøvde norske myndigheter å sette en stopper for offentlig feiring av 17. mai helt frem til midten av 1830-årene.

Rimeligvis ble da forholdet til Danmark snarere enn forholdet til Sverige ett av de første alvorlige stridsspørsmål i perioden. Presten og Eidsvollsmannen **Nicolai Wergeland** ble beryktet for den danskfiendtlige og unionsvennlige posisjon han inntok i boken *En sandfærdig Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser imod Kongeriget Norge* (anonymt, 1816) som fulgte nasjonalhistorien helt opp til Kielfreden. Skriftet vakte debatt og kraftige reaksjoner ikke minst blant det gamle selvstendighetsparti. Blant annet publiserte **Christian Magnus Falsen** to motskrifter i 1817. Falsen prøvde også å popularisere Grunnlovens innhold for den mindre «oplyste» borgerklasse og allmue gjennom skriftet *Norges Grundlov gjennemgaaet i Spørgs-maal og Svar* (1818, forkortet versjon 1825). Men det må kunne påstås at den mer detaljerte historien om grunnlovsverkets tilblivelse og første fase lenge ble stående i noe av et halvmørke både for det alminnelige folk og for de nye generasjoner, og at dette skyldtes den politiske situasjonen. Det var Nicolai Wergeland som leverte selve pionerarbeidet blant de personlige kildesamlingene, *Fortrolige Breve til en Ven, Skrevne fra Eidsvold i Aaret 1814* (anonymt, 1830). Men det var først da det unionspolitiske klimaet mildnet etter 1837 at det ble åpnet for en grundigere historisk analyse av Grunnlovens forhistorie og tilblivelse.

Den som grep anledningen først, var Nicolais sønn **Henrik Wergeland**. Han behandlet Norgeshistorie frem til 1814 i sitt eget blad *For Almuen* allerede i 1834, og året stod også sentralt i *Kong Carl Johans Historie* fra 1837. Men nå gikk han videre. Vinteren 1840 tok han på seg et oppdrag fra et forlag i Kiel om å skrive et eget verk om den norske Grunnloven, og snart fikk han også kontrakt med norsk utgivere. Hans *Norges Konstitutions Historie* kom ut i tre store hefter i årene 1841, 1842 og 1843. Wergeland kunne bygge på sin fars opptegnelser, men han hentet også inn en mengde kilder fra annet hold, etter hvert med god hjelp av sin nye stilling som riksarkivar. Verket satte en standard for senere historiske arbeider: Dels ga det en ny og grundig dokumentasjon av riksforsamlingens forhandlinger. Og dels hadde det en indre linje, et gjennomgående tema. Dette tema var at Grunnloven måtte betraktes som et verk med dype røtter i norsk historie og ikke som et resultat av tilfeldighetenes spill. Wergeland fremmet to hovedteser: For det første hevdet han at konstitusjonen

dypest sett stammet fra folket selv og dermed ikke bare var enkeltpersoners fortjeneste. Dette var et lærestykke: «Kjendsgjerningen, at vort Lands Konstitution har været frugtbar paa Velgjerninger for vort Folk, fortjener en Fremsteller», skrev han i forordet og tilføyde: «Fremstillingen heraf og af dens Tilblivelse ved Folkets egen Kraft bør ogsaa gjøre den norske Konstitution frugtbar for andre Nationer». For det andre fremholdt han at formålet med verket var å gjenspeile historiens egen, naturlige utvikling mot nasjonal og politisk frihet: Den norske frihets resultater inneholdt «et Evangelium, som forkynder sig selv uden skreven Historie».

Konstitusjonshistorien ble ingen stor publikumssuksess, men dannet grunnlaget for mye av ettertidens forskning. Den hadde et klart nasjonaloppdragende og didaktisk formål, dels å innprente i folkets «Erindring og Hjerte» hvorledes friheden var vunnet gjennom ofre, anstrengelser og personlig innsats, dels å understreke at «samme Patriotisme udfordres for Vedligeholdelsen, som for Erhvervelsen». I sin frie forfatning hadde Norge nemlig fått en dyktig oppdrager av folkets gamle «nedarvede ædle Aands- og Karakter-Egenskaber». Ellers gikk Wergeland i liten grad inn på en politisk analyse av Grunnlovens innhold og forbilder, men var raus med å dele ut ros til riksforsamlingens ledende menn. Fremstillingen av **Christian Frederik** befestet derimot bare inntrykket av prinsen som en overflatisk og dilettantisk hoffbajas. Men konstitusjonshistorien har bidratt vesentlig til grunnlovshistoriens folklore: Det er her vi først møter Georg Sverdrups svar til Christian Frederik som under notabelmøtet 16. februar påberopte seg arveretten til Norges trone: «Dertil har Deres kgl. Højhed ikke mer Ret end jeg». Dermed fikk Sverdrup overalt prinsen til heller å la seg velge av en representativ folkeforsamling. Man får også forklaringen på denne djerve opptreden gjennom fortellingen om den gamle skyssbonden som på turen opp til Eidsvoll advarte Sverdrup mot alt nasjonalt svik: «Husk at Gud er attåt!».

Oscar I besteg tronen i 1844, og dette innvarslet en åpnere politisk periode. Nå var det tid for en moderate mann som **Jacob Aall** å presentere sine minner fra 1814. Jernverkseieren hadde selv sittet i Riksforsamlingen for Nedenes amt, og han gjorde utførlige dagboksnotater som han senere fikk bearbeidet til verket *Erindringer som Bidrag til Norges Historie 1800-1815*. De to første bind kom rett før han døde i 1844, det siste like etterpå (1845). Forkledd som erindringer var dette egentlig et fullgodt historieverk med Aall selv i hovedrollen. Mange av de karakteristikkene og beretninger fra riksforsamlingen som senere er blitt fortalt, har sitt opphav hos Aall. Tendensen var langt mer kritisk og skeptisk til faktiske nasjonale motiver og prosjekter enn tilfellet var hos Wergeland, og verket kan anbefales som alternativ lesning. Men Aalls stemme ble kanskje noe kvalt av tiden. Selv om anførerne for «Den norske historiske skole» Rudolf Keyser og P. A. Munch ikke skrev spesifikt om 1814, skapte de et rimelig glansfullt bilde av den gamle norske nasjonalhistorien der det ikke ble rom for et skeptisk blikk. Etter de turbulente årene 1848-50 styrte embetsmannseliten lenge fast og uten motstand, den skandinavistiske ideologi kom på moten også i

Norge, og 1814 ble gjennomgående forstått i et unionsvennlig og nasjonalromantisk lys. **Paul Botten-Hansen** publiserte et *Eidsvold-Galleri* med enkeltbiografier (1856-60), og til jubileet i 1864 kom **Andreas Faye** med et større folkeopplysningsverk, *Norge i 1814* (1863-64), der han kunne trekke veksler på sitt gamle samarbeid med Jacob Aall. *Norges Statsforandring i Aaret 1814* (ferdig ca. 1823, på tysk 1858, på norsk 1860) var et grundig kildebelagt forsvar for unionen som et eksempel på «broderlig Harmoni» og «gjensidig Sikkerhed og Lykke», samlet og skrevet for et bredt publikum av den gamle Eidsvollsmann **Gustav Peter Blom**. Av rene kildeutgaver fremstår ett verk som særlig verdifullt, dagbøkene til **Claus Pavels** (i utdrag ved Claus Pavels Riis, første bind 1864).

Da **Ludvig Kristensen Daa** utga skriftet *K. Magnus Falsen* i 1860, forsøkte han å samle standpunktene til selvstendighetsparti og svenskeparti på Eidsvoll under en felles skandinavisk horisont som han mente også var blitt delt av Falsen selv. Den unge riksarkivar **Michael Birkeland** fremmet liknende unionelle synspunkter i en artikkelserie i *Morgenbladet* 1864 (utgitt under tittelen *Skandinavismen fra norsk Synspunkt*, 1864). Birkeland hadde først stilt seg kritisk til Danmark i tradisjonen fra **Jens Christian Berg**, Gustav Peter Blom og far og sønn Wergeland. Men som Daa viste han større interesse for de samlende politiske elementene i 1814. Grev Wedel ble fremhevet som den som først klarte å forene tanken om norsk nasjonal frihet med tanken om en nordisk union. Den nære sammenhengen mellom indre politisk kraft i Norge og de politiske konjunktorene i det øvrige Norden ble et hovedpunkt for Birkeland i hans foredrag *Vore Fædre* (utgitt særskilt 1866). Også i svensk debatt ble det unionelle perspektivet nå systematisk utbygd. I *Föreningen emellan Sverige och Norge från historisk och statsrättslig synspunkt betraktad* (1863) fremholdt juristen **Herman Ludvig Rydin** at ordlyden i Kieltraktatens artikkel 4 om Norges avståelse til Sveriges konge og ikke til staten Sverige, i realiteten innebar en unionell likestilling, ikke norsk underordning. Dette ga ytterligere legitimitet til Wedels gamle linje. Men i Sverige ble Rydins syn omstridt, og under den nye unionsstriden i 1890-årene kom det under kraftig kritikk fra historikeren **Oscar Alin**.

1870-1905

Embetsmannsstatens lykkeligste periode skulle snart avløses av en kontinuerlig krisetilstand i både økonomisk og politisk forstand. Etter en langvarig økonomisk oppgang helt fra 1840-tallet ble landet rammet av verdenskrisen i 1873, og en nesten tyveårig periode med depresjon og stillstand fulgte. En sterk oppgang fra midten av 1890-årene endte i et nytt krakk, og konjunktorene holdt seg dårlige til 1905. Med det økonomiske hamskiftet på landsbygda vokste emigrasjonen til nye høyder, og den sosiale uroen økte. Man ble tvunget over fra frihandel og fiskaltoll til proteksjonisme, tollvern og direkte skatt. Fellesmarkedet mellom Norge og Sverige forsvant da svenskene sa opp Mellomriksloven med virkning fra 1897. Den skandinavistiske idé hadde fått en

varig knekk da Danmark mistet Slesvig og Holstein i 1864, og i Norge møtte den nye komiteen til revisjon av unionen økende unionskritiske tendenser. Da komiteen foreslo en tettere union med bl.a. fellesunionelt statsråd, ble dette i 1871 forkastet av Stortinget med stort flertall. Man hørte igjen klager over manglende likebehandling. I 1879 engasjerte Bjørnstjerne Bjørnson seg i kampen for et rent norsk flagg og hevdet unionsmerket ga assosiasjoner om at Norge var underordnet Sverige. Han reagerte også på at kong Oscar II la ned veto mot lovlige vedtak om statsrådenes oppmøte i Stortinget. Men «et selvstendig Folks Æresfølelse» ville ikke la seg krenke slik, uttalte Bjørnson. Det norske folk ville da heller oppgi selve kongedømmet: «Hos os er enhver større politisk Kamp uvilkaarlig en national». Historikeren **Johan Ernst Sars** ble Bjørnsons støttespiller, mens de konservative historikerne **Ludvig Daae** og **Yngvar Nielsen** fremhevet Novembergrunnlovens og Riksaktens rettskraft og viste til at Norge frivillig hadde gått inn i unionen og valgt en svensk konge. Statsrådssaken løste seg etter riksretten i 1884, men det virkelige potensialet for krise lå i unionsspørsmålet.

Johan Ernst Sars kom i stor grad til å bidra til det man kan kalle «Venstrefremstillingen» av 1814. Tydeligst kom dette til uttrykk i *Historisk Indledning til Grundloven*, en blanding av politisk pamflett og historisk lærestykke som ble sendt ut til valgkampen i 1882 da det fremtidige Venstre erobret stortingsflertallet. Her proklamerte Sars at det lenge før 1814 foregikk «et Aandsarbejde hos det norske Folk» som pekte frem mot frihet og selvstendighet. Uten disse grunnleggende forutsetninger «skabt ved Aahundreders Arbejde» ville Grunnloven bare ha vært et stykke papir. Men i dette arbeidet hadde hele folket tatt del, understreket han, «først og fremst Bønderne» som med sitt militære ry og sin urgamle frihet til person og eiendom hadde bidratt ekstra mye til å «løfte Nordmændenes nationale Selvfølelse og give dem Tillid og Tro paa sit Folks Fremtid». Etter *Historisk Indledning* oppstod en heftig debatt med Yngvar Nielsen og Ludvig Daae, men uenigheten mellom de to fløyer forble permanent. I sitt hovedverk, *Udsigt over den norske Historie* (fire bind, 1873-91) tok Sars for seg Norges-historien fra oldtiden og frem til 1814, og også her la han hovedvekt på *indre* krefter i Norge: Det var alltid de store idéer som virket gjennom historien og skapte fremskritt innenfra, og begivenhetene i 1814 var den foreløpige kulminasjonen av disse idéer. Sars vedgikk likevel at Norge i 1814 hadde trengt hjelp fra de «ydre Begivenheder» som man selv ikke hadde del i. Nordmennene ville ha blitt værende lenge «i den gamle Forbindelse» med Danmark om de hadde måttet forlite seg på egen vilje og evne, innrømmet han. Men derfor var Grunnlovens og riksaktens formuleringer også bare *former*: «Formerne selv kunde Tilfældet skjænke, Evnen til at fylde og bruge dem kunde derimod alene skabes ved en langsom og møjsom indre Ud-vikling», skrev han. Dette gjaldt fortsatt. Et folk som fikk friheten for billig eller i gave, måtte betale en stygg pris etterpå. Synspunktene ble videreutviklet i *Norges politiske Historie 1815-1885* (bokutgave 1904) og i andre arbeider, og de politiske implikasjonene var tydelige.

Yngvar Nielsen fremstod som Sars' motpol i den historiske debatten om 1814 og unionen. Han var hele tiden politisk konservativ, tilhenger av den gamle embetsmannsstaten og dessuten en personlig venn av Oscar II. Nielsen virket i hovedsak som historiker, men var selv bestyrer ved etnografisk museum og fra 1890 professor i fagene geografi og etnografi. Likevel ser man at Nielsen i langt større grad enn Sars arbeidet personlig med nyere kildemateriale fra perioden rundt 1814, og han ytet sine viktigste historiske bidrag på dette området. Av hans «Afhandlinger og Akstykker» kan nevnes *Aktmæssige Bidrag til de nordiske Rigers politiske Historie i 1813 og 1814* (1878), *Bidrag til Norges historie i 1814* (to bind, 1882 og 1886), *Akt-stykker vedkommende Konventionen i Moss* (1894) og *Aktstykker vedkommende Stormagternes Mission til Kjøbenhavn og Christiania i Aaret 1814* (1895). Ved hjelp av slike samlinger og egne foredrag og pamfletter klarte Nielsen å modifisere Sars' ofte skjematiske fremstilling av nasjonal undertrykking, og han tilhørte dem som ville legge større vekt på stormaktspolitikkenes betydning for begivenhetene. Samtidig var han orientert mot folkeopplysning, og til hans fordel må sies at han både språklig og teoretisk som oftest var langt lettere tilgjengelig enn den mer sofistikerte og elegante Sars. Nielsen var blant de første som fremhevet **Christian Frederik** og hans konstruktive rolle i 1814, et synspunkt som er blitt adoptert av moderne historikere som **Sverre Steen**, **Jens Arup Seip** og **Knut Mykland**. Til sammenlikning omtalte Sars ennå i 1897 Christian Frederik som «denne Balkavallér, denne ubetydelige bel-esprit og Levemand» (artikkel i *Samtiden*). Men Nielsens godt funderte kritikk av *Historisk Indledning* i 1882-83 bidro antakelig til at Sars ellers måtte formulere seg mer forsiktig om forholdene i 1814, bl.a. i siste bind av *Udsigt over den norske Historie*. Nielsens eget hovedverk var en trebinds biografi over grev Herman Wedel Jarlsberg, hans politiske idol (tre bind 1888-1902). Han utga også en populær *Norges Historie efter 1814* (tre bind, 1882-92) og en god sammenfattende fremstilling av året 1814, *Norge i 1814* (1904), som året etter ble utgitt i en lett revidert og billigere folkeutgave.

Også **Ludvig Daae** deltok i kritikken av Sars' *Historisk Indledning*, og han gjorde en innsats som kildeutgiver ved å redigere og utgi dagboksamlinger fra **Jacob Hersleb Darre** (1877) og **Gustav Peter Blom** (1890). Slike samlinger var et typisk trekk i tiden, og noen av de mest interessante som angikk 1814 kom fra utlandet, deriblant dagbøkene til **Frederik Schmidt** (i utdrag, København 1868), et utdrag av memoarene til Carl XIII's dronning Charlotta eller **Hedvig Elisabeth Charlotta** (oversatt som *Sverige och Norge 1814*, Stockholm 1896, siden utgitt i bd. IX av memoarene, 1942) og ikke minst de daglige opptegnelsene til **Christian Frederik** «fra Regenttiden i Norge», oversatt fra fransk og utgitt med spesiell tillatelse fra kong Christian IX (København 1883, mer fullstendig utgave Kristiania 1914). Oberstløytnant **C. J. Anker** må også gis stor kreditt for sitt samlerarbeid som bl.a. resulterte i *Christian Frederik og Carsten Ankers Brevveksling 1814* (Christiania, 1901).

I 1890-årene fremmet Venstre krav om en egen utenrikspolitikk gjennom forslag om egne norske konsuler, og fra den radikale motkulturen kom det slagord som «Ut or unionane». Unionskritikken hjalp Venstre til å vinne valgene både i 1891 og 1894, og først da svenskene truet med maktbruk i 1895, gikk man over til en langsommere forhandlingslinje. Unionsstriden kom også til å sette preg på debatten om 1814. I 1889 utga den svenske historieprofessoren **Oscar Alin** sin bok *Den svensk-norska unionen* der han fremholdt at unionen hadde sitt grunnlag i Kieltraktatens intensjon om en underordning av Norge under den svenske *stat*. Dermed avviste han at ordbruken i artikkel 4 om at Norge skulle overføres til Sveriges *konge* og ikke *rike*, var noe annet enn en språklig uttrykksform som overhodet ikke antydte noen form for likeberettigelse mellom rikene. Hans syn fikk tilslutning av akademikere på svensk høyreside («Alinska skolan») men fant ingen gjenklang på norsk. En slik fortolkning av unionsgrunnlaget måtte snarere virke provoserende på norske unionsforsvarere som Yngvar Nielsen, og i 1890-årene oppstod en større debatt om dette. Alin ble med i den tredje svensk-norske unionskomité (1895-98) hvor hans oppfatning fikk støtte av juristen **Ernst Trygger**, senere statsminister for Högern. En viktig støttespiller og hovedideolog for denne ultra-konservative unionspolitikken var dosent **Johan Rudolf Kjellén**, som var bekymret for den norske politiske «smitteeffekt». Alins fortolkning av Kieltraktaten ble i 1895 søkt tilbakevist av historikeren **Hans Forssell**, president i Kammarkollegiet. Han satt i likhet med Alin i riksdagens førstekammer, og her utspant det seg harde dueller mellom de to.

Bak kontroversene kunne man skimte den realitet at det allerede hadde skjedd en betydelig svekkelse av de politiske båndene mellom unionspartene. Med innføringen av parlamentarisme i Norge fikk kongens personlige rolle i den utøvende makt mindre betydning. Fra 1898 fikk norske menn alminnelig stemmerett, og Venstres posisjon ble styrket. Venstreregjeringene førte nå sin egen forsvarspolitikk, og unionsmerket ble fjernet fra det norske (men ikke det svenske) handelsflagg. Uten felles utenrikspolitikk ville den svensk-norske unionen raskt reduseres til et kongefelleskap. Da forhandlingslinjen strandet i 1904-05, stod unionen ikke lenger til å redde i norsk opinion. 7. juni **1905** kunngjorde statsminister Christian Michelsen at Oscar II hadde opphørt å fungere som norsk konge fordi han ikke maktet å skaffe landet en regjering, og unionen ble oppløst i en bisetning. Oppløsningen ble bifalt med overveldende flertall i en folkeavstemning. Disse nye politiske realiteter rammet den konservative forståelsen av 1814 hardt. At året heretter ble ensidig forbundet med Riksforsamlingen og 17. mai, skyldes altså ikke bare det som skjedde da, men også det som skjedde nå. I 1905 kunne uavhengighetslinjen fra 1814 omsider fullbyrdes. Nordmennene hadde fått nok av unionen, som ble stående igjen som en historisk parentes.

1905-1945

I denne perioden etablerte Venstrefortolkningen av 1814 seg som den rådende både i skoleverk, embetsverk og medier. De sterke kulturnasjonale tendensene i tiden viste seg i landsmålets vekst og i fornorskingen av riksmålet i tre store rettskrivningsreformer i 1907, 1917 og 1938. Navn og betegnelser fra dansketiden ble etter hvert systematisk rensket ut: Amt ble til fylke, stift ble til bispedømme, Søndre Bergenhus til Hordaland og Kristiania til Oslo. De første årene etter 1905 dyrket man det nasjonale fellesskapet under en nyvalgt norsk konge og snakket om «den nye arbeidsdagen». I 1906 begynte man med direkte valg til Stortinget, og norske kvinner fikk alminnelig stemmerett i 1913. Dette nye og selvstendige Norge kunne i **1914** kunne feire Grunnlovens første 100 år. Det skjedde blant annet med en stor jubileums-utstilling på Frogner og med utgivelse av praktfulle jubileumsverk som *Norge 1814-1914* i tre bind, *Eidsvold 1814* redigert av **Carl W. Schnitler** og den sterkt patriotiske *Syv-aars-krigen for 17. mai* av oberst **Henrik Angell**. Biografiene over alle Eidsvollsmenn ble samlet av **Tallak Lindstøl** i de to første bindene av *Stortinget og statsraadet 1814-1914*. En viktig ny kildeutgave var *Riksforsamlingens forhandlinger* med protokoller, bilag, innstillinger, grunnlovsutkast, innberetninger, adresser og fullmakter, samlet av **Arnet Olafsen** i tre deler 1914-16. Den ble i 1918 supplert med et ekstrabind som inneholdt hovedregister samt adresser og fullmakter fra de nordnorske amt som aldri fikk møtt på Eidsvoll. Av eldre historikere fortsatte de gamle stridshaner **Johan Ernst Sars** og **Yngvar Nielsen** å arbeide med 1814 også etter unionsoppløsningen. Sars bearbeidet og utvidet sin gamle *Norges politiske historie* til to bind av nasjonalverket *Norges historie fremstillet for det norske folk* (1913), mens Nielsen lagde en liten studie av to foredrag han holdt i Videnskabselskapet, *Christian Frederik 1813-1814* med den lakoniske undertittel «Hans Planer og Maal, hans Drømme og Skuffelser».

Fra første verdenskrig og frem til midten av 1930-årene fremstod imidlertid Norge mer og mer som et splittet samfunn. De sosiale motsetningene ble skarpere gjennom åpen klassekamp mellom en radikaliseret arbeiderbevegelse og et stivnet borgerskap. Sosialister og kommunister inntok et anti-nasjonalt standpunkt der den internasjonale arbeidersolidaritet ble satt opp mot det nasjonale fellesskap. For dem var de sosiale spørsmålene de mest påtrengende, og nasjonen ble betraktet som et rent skalkeskjul for klasseundertrykking. På den andre siden var det mange forsøk på å gjenskape og fornye det nasjonale fellesskap i disse årene. Motkulturene samlet seg i Venstre og målbevegelsen og de mer konservative stiftet Fedrelandslaget mens kirken ble forsøkt forent gjennom det storstilte Olavsjubileet i 1930. Verdenskrisen i begynnelsen av 1930-årene rammet Norge hardt, og da Arbeiderpartiet i 1933 oppga sin revolusjonære linje og satset på konkrete reformer for å bringe landet ut av krisen, åpnet det seg nye muligheter for nasjonal forsoning. Tusselen fra fascismen både hjemme og ute spilte en vesentlig rolle for at arbeiderbevegelsen etter hvert begynte å bruke norske flagg og feire 17. mai. Perioden med store klassekonfrontasjoner gled over, og det store flertallet samlet seg igjen om

Grunnlovens demokratiske verdier. Men konfliktårene hadde samtidig skapt en større bevissthet om de sosiale problemene i Norge. Det oppstod en bredere forståelse for strategiske mål som velferd og utjevning, og denne bevisstheten satte også sitt preg på den historiske forskningen. Gjennom perioden kan man spore en dreining av interessen fra de store helter på det politiske eliteplan og over mot folket selv, mot hverdag, arbeid og urett.

Fremst blant de historikere som brakte forskningen omkring grunnlovsverket videre i slike baner står **Halvdan Koht**, professor i historie i 1910. Han var den mest produktive og vel også mest kunnskapsrike blant periodens norske historikere, og uten problemer kunne han dekke alle tidsrom fra middelalderen til samtiden. En betydelig del av artiklene om Eidsvollsmenn i *Norsk Biografisk Leksikon* skyldes ham. Koht videreførte en del av tankene og synspunktene til Sars om 1814, og også han var evolusjonist og opptatt av de lange, virksomme tendenser. Men som sosialist hadde han også øye for de bredere folkegruppers betydning for historisk utvikling. I forbindelse med grunnlovsverket rettet han derfor søkelyset både mot bøndene, mot det alminnelige borgerskap av kjøpmenn og håndverkere og generelt mot alle andre upriviligerte folkegrupper. Til jubileet i 1914 leverte Koht to sentrale artikler, «Grundproblemet i 1814» til *Historisk Tidsskrift* og «Det store i 1814» til *Samtiden*, og her prøvde han å integrere sitt bredere perspektivet i den alminnelige 1814-historien. På bakgrunn av omfattende kunnskap og med støtte i en serie av **Frederik Bætzmann** fra *Aftenposten* 1897 skrev han i jubileumsåret en daglig epistel til avisen *Tidens Tegn* der begivenhetene i 1814 ble fulgt fra dag til dag. Epistlene kom siden i bokform under tittelen *1814 : norsk dagbok 100 aar efterpaa* (1914) og er ett av de nyttigste oppslagsverk vi har. Her klarte Koht å skape en større fortelling enn det mer lukkede aktørdrama av elitens skurker og helter som hadde dominert til da. Samtidig delte han Sars' utviklingsperspektiv og førte det videre: «Den seier som blev vundet i 1814, maatte bli vundet omigjen mange ganger før den kunde staa fast», skrev han, «Og blir ikke striden stadig gjennomkæmpet paa nyt, gaar seieren tapt». Men bare vi holdt oss i pakt med «grundlovens aand», så var vi «altid paa framgangens vei», konkluderte han.

I Kohts ånd, men med et enda tydeligere klasseperspektiv skrev den unge **Sverre Steen** om 1814 i bind VII av *Det norske folks liv og historie* (1933). Her ble det lagt vekt på at riksforsamlingen hadde vært «aristokratisk» og bestod av representanter for «overklassen» i samfunnet, for borgere og embetsfolk men ikke for «andre byboere», for gårdbrukerne men ikke for «den store underklasse» på landsbygda. Derfor burde man snakke med en viss forsiktighet om riksforsamlingen som uttrykk for folkeviljen, skrev Steen, «hvis vi da ikke gjør overklassen til forvaltere av folkets vilje». Konstitusjonen fra 1814 ble altså tildelt en klar klassekarakter, og slik ble dens demokratiske mangler brukt til å forklare senere politiske konflikter. Men man må merke seg at da Steen skrev om samme emne noen år senere, i 1951, hadde han skiftet perspektiv.

Også **Jacob S. Worm-Müller**, professor i historie fra 1928, var opptatt av å ha et bredt demokratisk perspektiv på begivenhetene i 1814. Som Venstremann stod han i tradisjonen fra Sars, men tidstypisk nok var han like mye opptatt av de økonomiske og sosiale betingelsene for 1814 som de idépolitiske. Hovedverket hans var den omfangsrike studien *Norge gjennom nødsaarene 1807-10* (1918) som bidro til større innsikt i noe av de politiske og økonomiske forutsetningene for det som skjedde i 1814. Dermed skapte han bedre empirisk støtte til Venstrehypotesen om en indre forberedelse til bruddet med Danmark, og perspektivet ble flyttet noe bort fra selve de politiske intrigene i 1813-14. Svensk forskning rundt 1814 fikk imidlertid preg av andre perspektiver, dels et statsvitenskapelig i artikkelen «Kieltraktatens tolkning och tillämpning» av forfatningshistorikeren **Frederik Laggerroth** (*Scandia*, 1940), og dels et utenrikspolitisk i den store biografien om *Carl XIV Johan* skrevet av historikeren **Torvald T:son Höjer**. I andre bind, «Kronprinstiden» (1943), ga han Carl Johans konstruktive og forsonlige holdning overfor nordmennene i 1814 en solid maktpolitisk begrunnelse. Den danske historikeren **Axel Linvald** leverte samme år første bind av sin **Christian Frederik**-biografi, *Kong Christian VIII. Den unge Prins 1786-1813*.

Ved siden av Worm-Müller står professor ved Norges lærerhøgskole i Trondheim **Arne Bergsgård** som den betydeligste representant for Venstretradisjonen blant historikerne. Han markerte seg allerede med en studie av **Nicolai Wergeland** i 1908, og tilknytningen til norskdomsbevegelsen satte sterkt preg på hans hovedverk *Ole Gabriel Ueland og bonde-politikken* (to bind, 1932). Spørsmålet om nasjonal selvstendighet fikk en plutselig fornyet aktualitet da Norge ble angrepet av Hitler-Tyskland 9. april 1940, og under okkupasjonsårene skrev så Bergsgård noen av sine mest interessante artikler: «Folket og krigen i 1814» (*Syn og Segn* 1941) og «Valadressene til Christian Frederik» (*Historisk Tidsskrift* 1943). Med det tyske overfallet og okkupasjonsårene formet det seg nye perspektiver på vår nasjonale historie. For de aller fleste kom den anstrengte nasjonale retorikk hos det hjemlige NS-styret til å stå i skrikende kontrast til alt det essensielle ved arven fra 1814 som okkupasjonsmakten og deres norske medløpere tråkket ned, nasjonal uavhengighet, politisk demokrati og personlig frihet. Også det historiske feltet ble nå et kampfelt. Bergsgård samlet sine synspunkter i to bøker. Den første, *Året 1814. Grunnlova*, kunne utgis allerede under okkupasjonen (1943), mens den andre og skarpere *Året 1814. Unionen* måtte vente til 1945. Her oppsummerte han 1814 i sitt «Attersyn»: «Kva var det då som gav den norske reisinga slik lykke og livskraft? Det var sjølvsgatt fyrst og fremst dei livsens krefter som låg gøymde i det norske folket sjølv, urgamal fridomskjensle, lovlydnad og ansvarskjensle, krav om rett og lov». Dette nasjonale perspektivet var fremtredende i skoleverket helt frem til 1960-tallet. Empiriske fakta fikk illustrere store og edle begivenheter i nasjonens og folkets fortid. Noen har kalt dette en form for nasjonal-romantikk, men idealisme er nok et rettere uttrykk.

Bergsgård stod fjernt fra romantikkens lengsel og tvil, og hele hans tilnærming til 1814 var positiv, opplysningsrettet og didaktisk.

1945-1975

Mer enn noe hadde krigen og okkupasjonen demonstrert hvordan et lite lands indre krefter kunne komme til kort når det gjaldt å verne folkets selvstendighet mot stormaktsovergrep. Det var et lærestykke en historiker ikke kunne forbli upåvirket av. Interessen ble naturlig dreid mot krigens årsaker og ufattelige brutalitet, og særlig ble søkelyset rettet mot den halsløse nasjonalismen og rasismen som Hitler-regimet hadde sluppet løs på Europa. Det aggressive nasjonalistiske innslaget i tysk nazisme, italiensk fascisme og japansk militarisme bidro til å diskreditere nasjonalismen som alminnelig ideologi i den vestlige verden. Isteden fikk håpet om multinasjonalt samarbeid næring gjennom den nye verdensorganisasjonen FN, og i Norge ble det satset på økonomisk oppgang og utbygging av en bred velferdsstat. Det var tiden for Marshallhjelp og etter hvert gjensidige overnasjonale organisasjoner som OEEC (siden OECD), Kull- og stålunionen og EEC (siden EF, EU). Det vestlige samarbeidet ledet til politiske mottiltak fra Sovjetunionen og deres nye allierte, og en permanent deling av Europa i vest og øst oppstod. Vi fikk jernteppet og den kalde krigen, og i dette klimaet fant det nøytrale, men vestorienterte Norge seg fra 1949 en sikker plass i NATO. Den nye militære alliansen skulle garantere at nasjonen aldri mer måtte stå forsvarsløs og alene mot en mektig okkupant. Den norske skepsis til tette unioner varte likevel ved. Et klart flertall stemte i 1972 nei til norsk medlemskap i EF.

En mer nøktern og til dels også mer kynisk tone kom nå til å sette sitt preg på forskningen. I mange fag ble en ny aktørorientering med psykologisk tilsnitt synlig de første årene etter 2. verdenskrig. Også i skjønnlitteraturen var man tilsvarende opptatt av alle ansvars- og skyldspørsmål som krigen hadde reist. Men individuelle handlinger ble også søkt forstått i lys av systemer, strukturer og overnasjonale og overpersonlige forhold, fremfor alt i den fremvoksende samfunnsforskningen som hentet sin inspirasjon fra USA. Alt dette kan forstås som en del av et mentalt oppgjør med nazismen. Under krigsoppgjøret fikk historieskrivningen et tilsig av aktuelle perspektiver enten den ville det eller ikke. *Den norske hær og 1814* av **Odd Lindbäck-Larsen** var egentlig ferdig allerede i 1939-40, men da den omsider kunne utgis i 1945, var det kanskje helst skjebnen til en annen norsk hær tankene gikk til. En tidstypisk utgivelse fra fredsåret var også den politiske biografien over **Christian Magnus Falsen** forfattet av **Einar Østvedt**, fremdeles det mest omfattende arbeidet vi eier om «Grunnlovens far». Etter erfaringene med det nazistiske tvangsregimet ble det politiske demokratiet satt i sentrum for forskningsinteressen. Blant de eldre historikerne var **Halvdan Koht** ennå aktiv. Under krigen hadde han sammen med Sigmund Skard skrevet en bok om norsk historie og kultur for et amerikanske publikum, *The Voice of Norway*, og her beskrev han begivenhetene i 1814 som en kulminasjon av folkelig frihetsstrev (på norsk «Revolusjonen i

1814» i *Fridom og lov*, 1948). Artikkelen «Trongen til demokrati i 1814» i *Historisk tidsskrift* 1947 viste at Kohts gamle klassehorisont var blitt sterkt modifisert av et mer samlende perspektiv der det nå var den særskilte demokratiske arven i det norske samfunnet som ble fremhevet. **Arne Bergsgård** var bare ytterligere blitt forsterket i sitt grunnfestede nasjonaldemokratiske hovedsyn slik det kom til uttrykk i hans lærebok *Frå 17. mai til 9. april* (utgitt posthumt 1958). Men da boken i **1964** ble utgitt i en revidert billigutgave beregnet på universitetsbruk under tittelen *Norsk historie 1814-1884*, hadde noe skjedd. Nå var den nasjonale retorikken og norskdomsstilen tonet kraftig ned, og historikerne **Dagfinn Mannsåker** og **Magne Skodvin** hadde endret og i noen tilfeller fjernet flere av forfatterens synspunkter og utsagn som avlegs og umoderne.

Den nye og mer nøkterne tenkemåten hadde sitt opphav i det historiske fagmiljøet på Universitetet i Oslo, som kom til å stå fjernt fra Bergsgårds idealistiske historieforståelse. Det sentrale navnet her var **Sverre Steen** som hadde overtatt som professor etter Koht i 1938. Fra 1951 utga han en serie på seks bind om norsk historie fra 1814 til 1840 under fellestittelen *Det frie Norge*, og det første bindet bar tittelen *1814*. Senere fulgte *På falllittens rand* (1953) og *Krise og avspenning* (1954), og det siste var *Grev Wedels stattholdertid* (1972). Fremdeles er dette standardverket om perioden. På grunnlag av nye empiriske funn og med bakgrunn i en ny tid var Steen kommet frem til at den forståelsen av 1814 som stammet fra tradisjonen til **Sars** og Koht, måtte forkastes. I realiteten grep han nå tilbake til **Yngvar Nielsen** og **Jacob Aall** og overprøvde det evolusjonistiske synet han selv hadde fremført i *Det norske folks liv og historie* fra 1933. Det var ikke til å komme utenom at uavhengigheten var gitt nordmennene som «en uventet gave». I langt større grad enn det Venstretradisjonen ville innrømme, skyldtes begivenhetene i 1814 politiske tilfeldigheter, ikke minst på en internasjonal arena langt utenfor Norges grenser. Steen utformet nå en selvkritikk på hele historikerstandens vegne: Etterpå kommer alltid historikerne med sine registreringsapparater og viser at alt «i virkeligheten» var godt forberedt, skrev han, og en kunne få inntrykk av at **Christian Frederik** «bare hadde å trykke på knappen, så spratt det selvstendige Norge fram med frihet og grunnlov som fagreste sommerfugl av puppen». Etterpå var alt så greit, for *da* gjaldt det bare å ta standpunkt til det som faktisk skjedde. Men «for alle som lever og handler og skal velge og vrake» var forholdet langt mer innviklet. «La oss ikke i vårt hovmod innbille oss at vi kan forklare det som skjedde i 1814», konkluderte han, «hvorfor resultatet ble akkurat det vi kjenner, må vi med ærlig beskjedenhet innrømme at vi i dag ikke vet».

Steen søkte selv forklaringer på mikronivå, blant aktørene, de handlende individer, «mennene fra 1814». Og disse «menn» var av en helt bestemt type, fastslo han: De «levde intenst», «sloknet tidlig», men var «energiske og målbevisste» der de skapte «frihet for sitt folk»; «Begeistring var en normal

sinnstilstand hos disse menn» som «hadde troens herlige gave». Men de var også alminnelige, «et sant speilbilde av det norske folk» som så lenge hadde måttet klare seg «uten topper, uten ledere». Også her var det slik at «lederne måtte skapes under kampen», skrev han, men samlet kom de til å representere et tverrsnitt av nasjonens dyder og egenskaper. I selvstendighetspartiet var **Falsen** pågående og effektiv, men også sta og uvøren, **Sverdrup** var dannet og seriøs, men kanskje en smule arrogant, Motzfeldt var praktisk, tolerant og behagelig, men ikke særlig intellektuell, **Christie** var smidig, men samtidig fast og derfor en dyktig taktiker uten å være en betydelig tenker, mens **Schmidt** og Rein var de nødvendige skrikhalser og rabulister. På den andre siden tronet grev Wedel, en ledertype av virkelig internasjonalt kaliber, men likevel ingen stor praktisk politiker fordi han var så unorsk. Sammen med ham stod **Løvenskiold**, aristokratisk, selvbevisst og som en Rein eller Schmidt ikke så lite provoserende i sin opptreden. Det samme var **Nicolai Wergeland**, ung, ærgjerrig og lynende begavet, men samtidig en sosial oppkomling med antydninger til manisk-depressiv legning – Steen påpeker at han stundom «trakk seg tilbake i seg selv». Og endelig har vi den politisk moderate **Jacob Aall**, edel, elskelig, forsonende og human i alt sitt vesen, en virkelig meklertype. Steens gnistrende gjennomgang av de ledende på Eidsvoll er blitt stående som det etablerte bilde for ettertiden, og den er et høydepunkt i historieskrivningen om 1814.

Jens Arup Seip, professor i politisk idéhistorie fra 1951, stod tidlig frem som Steens kampfelle for den nye retning. Han hadde startet som middelalderhistoriker, men etter 1945 arbeidet han i hovedsak med politisk historie på 1800-tallet. Særlig kjent er han for sine teorier omkring embetsmannsstaten, og mange av Seips oppfatninger på dette punkt kom til å få stort gjennomslag i historikermiljøet i 1960- og 70-årene. Hans hovedverk var en stor avhandling om *Ole Jacob Broch og hans samtid* (1971), men han var også kjent for sine glitrende historiske essays gjennom mange år. I januar 1952 kom hans anmeldelse av Steens bok *1814* i *Arbeiderbladet*, og den bar tittelen «Friheten i gave». Dette uttrykket er siden blitt nærmest synonymt med en bestemt fortolkning av 1814, selv om det er av langt eldre opphav og f.eks. også kan finnes hos Sars. Seip var ute i det ærend å vise at «det er historikernes lodd både å skape myter og å tilintetgjøre dem», som han sa, og han roste Steen for å ha maktet å undergrave den nasjonalhistoriske Venstremyten om selvstendighetskampen. Det pussige er at Seip dermed selv kan ha bidratt til å legge grunnlaget for en annen historisk myte der 1814 blir forstått som et lykkelig slumpetreff av forunderlig sammenhengende tilfeldigheter. Hans eget syn på 1814 ble ellers godt formulert og underbygd i første bind av læreboken *Utsikt over Norges historie* (1974) hvor han summerte opp nasjonens skjebne i denne typiske vending: «Napoleon gav, Hitler tok». Tittelen på boken var en allusjon til Sars' *Udsigt over den norske Historie*, men fortalte om et ulikt fokus. Der Sars' «den norske» viste til bestandigheten i nasjonal identitet gjennom århundrene, viste «Norges» i grunnen bare til landets navn, og dermed også til

dets skiftende innhold. Seip skrev den nye statsdannelsens, ikke den evige norskhetens historie.

I historiefaget foregikk det en sakte glidning fra de aktørorienterte til de strukturorienterte studier i løpet av 1960-årene. Men i jubileumsåret **1964** var det den demokratiske arven som særlig ble feiret gjennom et storverk redigert av bl.a. historikeren **Alf Kaartvedt**, *Det norske Storting gjennom 150 år*. **Edvard Bull** var forfatter av Kirke- og undervisningsdepartementets offisielle jubileumsbrosjyre som også ble utgitt på samisk, mens **Gunnar Christie Wasberg** kom med den populær-dokumentariske *Historien om 1814*. I tråd med denne folkeopplysende retning var beretningen om 1814 i serien *Vårt folks historie* overlatt til en pressemann, **Bernt A. Nissen**. I denne perioden kunne også svenske, danske og norske historikere i økende grad utveksle og dele synspunkter om unionsforhold uten hensyn til gamle faglige og nasjonale motsetninger gjennom internordisk samarbeid. Gamle konflikter fra mellomkrigstiden ble avløst av en større vilje til å lytte, og nedtoningen av de indre krefters betydning for 1814 ble nå tydelig. Danske **Georg Nørregaard** skrev om *Freden i Kiel* (1954), svenske **Jörgen Weibull** ga ut doktoravhandlingen *Carl Johan och Norge 1810-1814* (1957), og **Axel Linvald** fortsatte sitt verk om **Christian Frederik** med et bind om stattholdertiden i Norge (1952) og et bind med undertittel «Før Eidsvoldsgrundloven» (1965). Et avsnitt herfra om perioden mellom Kielfreden og notabelmøtet ble utgitt separat av Halvdan Koht allerede i 1962 og bærer tittelen *Christian Frederik og Norge 1814*. Men flere bind rakk ikke Linvald å gjøre ferdig.

Den mest aktuelle til å videreføre linjen fra Steen og Seip var **Knut Mykland**, professor ved Universitetet i Bergen 1957-90. Som hans hovedverk står vel ennå bind III av *Trondheim bys historie: Fra Søgaden til Strandgaden 1807-1880* (1955, revidert utgave 1997), en balansert og spennende fremstilling av borgerskapets fremvekst på 1800-tallet der også 1814 spiller en vesentlig rolle. I dag er Mykland anerkjent som den fremste norske ekspert på og formidler av Norges historie i foreningstiden med Danmark. I forbindelse med 1814 ble han særlig opptatt av de nære forbindelseslinjene mellom fetterne Frederik VI i Danmark og Christian Frederik i Norge. På denne måten har Mykland enda mer enn Steen bidratt til å rette søkelyset mot det politiske og diplomatiske intrigespillet på høyeste nivå. Dette er et felt som ennå langt fra er ferdig utforsket og der Mykland var noe av en moderne pioner med sin artikkel «Medens der endnu er Tid» (*Historisk tidsskrift* 1961). Den kom senere i forkortet form som «Frederik VI og beslutningen om å avstå Norge» i antologien *Omkring 1814* (1967) som Mykland var ansvarlig for. Her presenterte han åtti års forskning på feltet og inkluderte nyere svenske og danske forskere. En utvidet versjon av denne antologien er siden utgitt av professor i Trondheim **Steinar Supphellen**, men nå med tittelen *Studier i norsk historie omkring 1814. Ein nasjon stig fram* (1983). Disse antologiene står fremdeles som de beste innføringsverkene i den historiske forskningstradisjonen og

debatten om 1814. En kortfattet historiografi med særlig vekt på den nyere forskningen til Steen, Nørregaard og Linvald finnes i Norsk Lektorlags faglig-pedagogiske skrift *1814 og 1884* (1968), ført i pennen av **Dagfinn Mannsåker**.

Samlet sett synes forskningsendringene å fortelle om en viss pessimisme i forhold til de menneskelige påvirkningsmuligheter i historien. I 1950- og 1960-årene levde man under trusselen fra nye ytre faktorer man ikke hadde kontroll med: Atombomben, det storpolitiske spill mellom øst og vest, dramatiske kriser og kriger i fjerne land som plutselig truet med å sette hele verdensfreden i fare. En grunnleggende usikkerhet eksisterte samtidig med en like fast fremtidsstro knyttet til tidens økonomiske vekst og teknologiske fremskritt. Den forskningsmessige dreiningen mot det empirisk trygge og nøkterne danner en parallell til tidens materialistiske opptatthet av hjem, hus og velferd. Begge deler må til en viss grad forstås som et nødvendig menneskelig mottiltak mot den alltid underliggende angst for katastrofen.

1975-2000

Radikaliseringen av det intellektuelle miljøet fra slutten av 1960-tallet kom som en naturlig reaksjon på den konsensusstenkning som var blitt populær etter 2. verdenskrig. Bak den radikale kritikken lå en grunnleggende tvil om retningen for samfunnsutviklingen i Vesten. Man reagerte på ideologiløshet og et «umoralsk» overkonsum som både truet miljøet og stod i skrikende kontrast til fattigdommen i den tredje verden. Den radikale kritikken hadde fått ytterligere næring av det man oppfattet som urettferdige og hensynsløse overgrep mot små folk i Vietnam eller Palestina. Samtidig skapte opprustningen permanent utrygghet, og mange hadde en generell følelse av avmakt overfor politisk og økonomisk ekspertise og oligarki.

De egentlige radikale miljøene var små, men innenfor akademia og deler av media fikk de ofte gjennomslag med sin teoretiske kritikk av den empirisme og positivisme. En ny samfunnskritisk holdning kom til å forbli et dominerende trekk i mange fagmiljøer og førte til en revurdering av mange etablerte faglige koder, og både marxistiske, strukturalistiske, postmodernistiske og feministiske teorier vant frem blant vestlige intellektuelle. Samtidig foregikk det en rask restrukturering av økonomien fra en moderne tungindustri til postmoderne teknoindustri, og tertiærnæringer og offentlig konsum vokste. Fra slutten av 1980-tallet åpnet ny teknologi for revolusjonerende kommunikasjon gjennom verdensomspennende digitale nettverk. Sammenbruddet for de politiske systemene i Øst-Europa og Sovjetunionen rundt 1990 bekreftet at nasjonalismen ennå var en levende kraft i Europa. Den nye politiske utviklingen medførte en kraftig økning i interessen for å studere nasjonale kulturer og nasjonalistisk ideologi i ulike fasonger. Også i Norge ble nasjonale argumenter fra 1800-tallet hentet frem og brukt i debatten om norsk medlemskap i EU som endte med folkeavstemning og et nytt nei i 1994.

For de etablerte forskningstradisjonene innenfor norsk politisk historie kan det se ut som de radikale strømningene etter 1968 i første omgang medførte en svekkelse. I en tiårsperiode skjedde det ytterst lite på forskningsfeltet 1814, og debatten om Norges vei på 1800-tallet ble ikke revitalisert før **Francis Sejersted** i 1978 lanserte en alternativ oppfatning om embetsmanns-staten med sin teori om *rettsstaten*. Den som i størst grad har satt sitt preg på den mer spesialiserte forskningen om 1814 de siste årtier, er likevel **Knut Mykland**. Av moderne historikere er kanskje Mykland den som har gjort mest for å fremheve den betydning samspillet mellom **Christian Frederik** og hans fetter Frederik VI hadde for den norske reisningen vinteren 1814. Metodisk sett kan han dermed sies å ha videreført linjen fra **Sverre Steen** og **Jens Arup Seip** i sin understreking av den personlige faktor og tilfeldighetenes spill. Men politisk og moralsk har Mykland også hentet mye fra den nasjonaldemokratiske Venstretradisjonen der interessen var særlig rettet mot de indre nasjonale krefter. Man merker at Mykland allerede i bind 9 av Cappelens Norgeshistorie, *Kampen om Norge 1784-1814* (1978), foretok en forsiktig, men tydelig dreining av perspektivet bort fra det rene maktspill som Steen og Seip hadde lagt slik vekt på. Isteden ga han større plass til indre nasjonale og ideologiske forutsetninger tilbake til 1780-tallet. Et tilsvarende blandet perspektiv på 1814 kom kanskje enda klarere frem i Myklands lærebok *Norge i dansketiden* (sammen med **Sverre Bagge**, første utgave 1987). Her får man en utmerket og fortettet versjon av hans historiske hovedteser. Hos Mykland blir det helst snakk om en katalysatoreffekt når Christian Frederik fulgte sine egne planer. Opp til et visst punkt kunne de forenes med nordmennenes egne ønsker om grunnlov, men dermed ble aktørene gjensidig avhengige av hverandre samtidig som de påvirket hverandre i retninger de ikke hadde forutsett.

Dobbeltpreget av dansk dynastisk interesse og norsk reaksjon mot å bli behandlet som krigsbytte ble noe av en rød tråd i den første store TV-fortellingen om 1814. Den var produsert i fire deler av **Stein Ørnhøi** med Mykland som faglig konsulent og ble vist på norske skjermer ved nyttår 1989-90. Serien møtte ikke bare godord, for det blandede perspektivet ble utsatt for kraftig kritikk av historikeren **Kåre Lundén** i en heftig avisdebatt. Ett av Lundens ankepunkter gjaldt Frederik VI's skjulte medvirkning til Christian Frederiks planer, et annet prinsens sentrale rolle i serien på bekostning av aktører fra de brede folkegrupper. Allerede i *Nytt norsk tidsskrift* 1984 hadde Lundén tatt et kritisk oppgjør med den skoledannende forskningstradisjonen fra Steen og Seip og tatt til orde for å vende tilbake til teoriene til **Johan Ernst Sars**. Lundens syn ble utfordret i *Historisk Tidsskrift* 1987 av den yngre historikeren **Øystein Sørensen**. Det egentlige problemet var at hendelsene i 1814 rett og slett ikke passet inn i Sars' overordnede historiske skjema, hevdet Sørensen, som konkluderte med at hovedtrekkene i Steen og Seips teori om 1814 «står fast». Debatten ble dermed av mer teoretisk enn av empirisk art, men den berørte flere av kjerneproblemene forskningen har stått overfor med året

1814. I Lundens svar (1988) var det et hovedpoeng at Sars evnet å rangere og veie årsaker og forutsetninger. Det var på dette grunnlaget han fant at indre norske forhold spilte størst rolle, mente Lunden, for det var bare disse som «hadde ein regelmessig, forventeleg samanheng med det fenomen som skulle forklårast», 1814 som en del av det norske folkets historie. Lunden har senere søkt å forene Sars' standpunkter med nyere nasjonalismeteorier i bøkene *Norsk grålysning* (1992) og *Nasjon eller union* (1993).

Det mest påfallende fellestrekk med den nyere litteraturen om 1814 er ellers at den favner et ganske bredt felt av genrer. Til jubileumsåret 1989 fulgte man fremdeles en tradisjonell linje i den offentlige markering. Det ble arrangert en mindre jubileumsutstilling, og boken *Norges Grunnlov i 175 år*, utgitt i samarbeid med Stortinget og utarbeidet av Knut Mykland, juristen Torkel Opsahl og stortingspresident Guttorm Hansen, kom ut både på bokmål, nynorsk og samisk. Samleverket *Eidsvoll 1814: Hvordan Grunnloven ble til* presenterte et godt og representativt utvalg fra originalkilder og senere samlinger, satt sammen og kommentert av historikeren **Eli Fure**. Men de utenrikspolitiske forutsetningene synes samtidig å ha blitt viet noe mindre oppmerksomhet i denne siste periode av den kalde krigen. Ett av de få unntakene fra trenden var en artikkel i *Scandinavian Journal of History* av **Lars Tangeraas**, «Castlereagh, Bernadotte and Norway» (1983). Her kom det til å ligge utfordringer som historikerne ble atskillig mer opptatt av etter 1990-tallet.

I de nyere sammenfattende Norgeshistoriene er 1814 blitt behandlet i et bredt sosialt perspektiv av **Tore Pryser** (1985) og senere av **Ståle Dyrvik**, både i Aschehougs Norgeshistorie (1996) og i *Norsk historie 1625-1814. Vegar til sjølvstende* (1999), hans bind i Det Norske Samlagets lærebokserie. Dyrvik har dessuten skrevet en mer spesialisert lærebok om 1814 beregnet på universitets- og høyskolenivå, *Året 1814* (2005). Innfallsvinklene i disse bøkene er likevel stort sett velkjente fra den historiske faglitteraturen om 1814, men slik er det jo med mange historiske stridsområder. Det uavklarte spørsmålet om Fredrik VI's motiver i 1814 ble f.eks. gjenstand for en ny diskusjon i *Historisk Tidsskrift* 1995, denne gang mellom den danske historikeren **Ole Feldbæk** og Knut Mykland. Feldbæk har også vært åpen for atskillig nytenkning omkring 1814. I sitt bind av det felles dansk-norske verket *Danmark-Norge 1380-1814* (1998) legger han f.eks. stor vekt på gjensidigheten i utviklingen av forestillingene om danskhet og norskhet i perioden før 1814. Spørsmålet om indre forberedelser blir også behandlet av **Odd Arvid Storsveen** og andre i *Norsk patriotisme før 1814* (KULTs skriftserie, 1997). I samme forbindelse kan nevnes kildeutgaven *Norge som selvstendig stat?* (ved **Oddvar Vasstveit**, 1996). Her gjengis et anonymt manuskript fra 1814 som forsvarer Norges evne og mulighet til å overleve som egen stat under en egen konge. Det var kjent allerede på 1820-tallet, men ble først nå tilgjengelig på trykk.

Fra slutten av 1980-årene kan man imidlertid spore en viss dreining mot mer syntetiserende, sosialhistoriske og til dels kulturhistoriske forståelsesformer, til dels hos etablerte historikere som Francis Sejersted, Kåre Lunden, Ståle Dyrvik og Anne-Lise Seip, men særlig hos de yngre forskergenerasjonene. En vesentlig del av internasjonal forskning omkring nasjoner og nasjonalisme antok også et konstruktivistisk perspektiv der man fremholdt at identiteter og kulturforskjeller blir konstituert i bestemte historiske rom og av bestemte historiske aktører, så vel folkelige som elitære.

For norsk nasjonalhistorie ledet utviklingen til en viss kritisk overprøving av de empiriske forklaringsmåtene som dominerte hos Steen og Seip. Ut fra en konstruktivistisk nytenkning er heller ikke den norske nasjonen og staten noen egentlig «naturlig», uforanderlig enhet, men til en hver tid skapt og reproduisert som et reelt fungerende fellesskap. Å skrive historie er også én av måtene man konstituerer dette nasjonale fellesskapet på, gjennom etableringen av gode og akseptable fortellinger. Slik var også noen av lærdommene fra det store prosjektet «Utviklingen av en norsk nasjonal identitet på 1800-tallet» (1993-97) under Norges Forskningsråds KULT-program. Det ble samtidig noe av en modell for senere forskningsprosjekter der ulike metodiske tilnærminger lot seg forene innenfor samme horisont. En del av resultatene er oppsummert i antologien *Jakten på det norske* fra 1998, redigert av prosjektleder **Øystein Sørensen**. Her plasserer Sørensen begivenhetene i 1814 som ett av flere nasjonsbyggende prosjekter som ulike nasjonale eliter lanserte mellom 1770 og 1945, et prosjekt der et statsborgerlig nasjonsbegrep ennå var «hegemonisk», som han sier. Synspunktene ble fulgt opp i Sørensens bind 3 av *Norsk idéhistorie* (2001), med tittelen *Kampen om Norges sjel 1770-1905*.

Etter 2000

Den nye og pluralistiske innstillingen som ble rådende i løpet av 1990-årene, førte til en økende aksept for mer varierte faglige tilnærminger til og anvendelser av det empiriske materialet fra 1814. Sett ut fra de mer konstruktivistiske perspektivene blir det ikke lenger noe skarpt skille mellom aktører og strukturer slik det ennå var i 1950- og 1960 årenes forskning. En økt interesse for den menneskelige faktor, både sosialt, kjønnsmessig og individuelt løper parallelt med interessen for kulturell konstruksjon og dekonstruksjon. Dette har utvilsomt påvirket den moderne forståelsen av en så komplisert samling av begivenheter som 1814 byr på. De nye forskningstendensene man har sett etter år 2000, antyder at historien kan fremstilles på mange ulike og likeverdige måter, alt etter perspektiv, interesser og behov. Her kan man spore flere tendenser, som både har ledet til en fornyelse av den mer etablerte empirisme og til mer tekst- og kulturhistorisk orienterte studier.

Aksept for mer aktørorienterte fremstillinger så man nok likevel først hos forfattere *utenfor* det profesjonelle historikermiljøet, og kanskje kan man si at det var på tide at miljøet fikk en slik utfordring. I mange andre deler av verden,

ikke minst den angloamerikanske, har jo ofte de mest respekterte og leste historiske verkene nettopp hørt hjemme i biografigenren. Norske historikers forsiktighet på området i perioden 1945 til 1990 var i så måte noe av en nasjonal særegenhet. En mer direkte personorientert tilnærming til hele 1814-historien ble imidlertid innledet av **Lars Roar Langslet** med tobindsverket *Christian Frederik - konge av Norge* (1998) og *Christian Frederik – konge av Danmark* (1999). Kong Carl Johan er blitt gjenstand for flere nye skildringer, først av **Kjell Arnljot Wig** (1998), så av **Erik Bjørnskau** (1999), og i kjent stil også av svenske **Herman Lindqvist** (2009, norsk utgave 2010). Fra **Johannes Elgvin** kom en monografi om den ofte oversette siste danske stattholder før Christian Frederik, Friedrich av Hessen (2002). Men mest utpreget har kanskje det populære, aktørorienterte perspektivet kommet til syne hos forfatteren **Karsten Alnæs** i hans 3. bind av *Historien om Norge* med tittelen *Mot moderne tider* (1998). Alnæs hadde da allerede skrevet en roman (1982) og en barnebok (1989) med tema fra 1814, og han har senere fulgt opp med en biografisk roman om grev Wedel Jarlsberg, *Grevens tid* (2011).

Også akademiske forskere kom etter hvert til å følge enkeltmennesker og persongrupper i større grad enn tidligere, om enn nølende. Men heller ikke for dem har det vært det mulig å overse den populære biografiske bølgen som har preget mye av norsk sakprosa siden 1990-tallet. Interessante kvinnelig aktører er blitt skildret av **Torill Steinfeld** med «Valgslektskap og vennskapskult. Christiane Koren og Hovindkretsen» i den danske antologien *Nordisk salonkultur* (1998), og av **Kåre Tønnesson** med *Madame de Staël - en høyst uvanlig kvinne* (2007). Et godt eksempel på den nye typen biografisk tilnærming er *Stormannen Peder Anker* (2009) av den unge historikeren **Bård Frydenlund**, en bredt anlagt skildring av så vel personen Peder Anker som hans sosiale miljø, økonomiske interesse og politiske holdninger. Grunnlovsjubileet i 2014 synes også å ha skapt en «ny giv» i samme retning, og nye biografier om bl.a. Jacob Aall, Christian Magnus Falsen og Wilhelm Frimann Koren Christie er forespeilet oss på markedet de nærmeste årene.

Den moderne jubileumskulturen har utvilsomt spilt en betydelig rolle for fornyelsen av forskningen omkring 1814, og den nordiske forskningen om perioden har vært sterkt preget av jubileene for Napoleonstidens hendelser – begivenheter som krigsutbruddet i 1807, Sveriges tap av Finland i 1809 og valget av Jean-Baptiste Bernadotte til svensk tronfølger i 1810 har ledet til en lang rad arrangementer, konferanser, prosjekter og utgivelser både i Norge, Danmark, Sverige og Finland. Men allerede det store norsk-svenske «Prosjekt 1905» om unionen og unionsoppløsningen bidro til å trekke inn et bredere nordisk perspektiv på 1814-historien, et perspektiv som i stor grad er blitt videreført gjennom senere nordisk samarbeid. Ett av resultatene til «Prosjekt 1905» var to bind om forholdet mellom Norge og Sverige i et tohundreårig perspektiv, der den svenske historikeren **Bo Stråth** skrev bindet om unionens tilkomst og historie fra 1814 til 1905, *Union og demokrati* (2005). I prosjektets

skriftserie presenterte **Anne Helene Høyland Mork** en gjennomgang av synet på unionen i svenske og norske lærebøker, *Unionen i historieundervisningen* (nr. 5, 2005), som også viste relevansen av bokhistorie og skolehistorie i dagens forskning.

Variasjonen i nyere forskning illustreres ellers godt av bredden i prosjektene foran 1814-jubileet som har fått støtte fra Norges Forskningsråds satsing «Grunnlov», fra de mer tradisjonelt historiske til de juridiske, idépolitiske og samfunnsvitenskapelige. Alle prosjektene er nå i ferd med å publisere arbeider, og blant dem kan nevnes den pågående skriftserien til prosjektet «1814-grunnloven – historisk virkning og sosial forankring», som er kommet med tre artikkelsamlinger: *1807 og Danmark-Norge. På vei mot atskillelsen* (2009), *Samfunn i krig. Norden 1808-1809* (2012), og *Veivalg for Norden 1809-1813* (2013).

At et utvidet nordisk perspektiv er så tydelig fremme i dagens forskning, kan ses som resultat av en økende bevissthet om at både forutsetningene for og ettervirkningene av de politiske endringene rundt 1814 innbefattet hele Norden, og i grunnen hele Nord-Europa. Et viktig bidrag til en slik fornyet erkjennelse av samspill mellom stater og nasjoner har vært *Det danske imperium – storhed og fald* (2004) av **Michael Bregnsbo** og **Kurt Villads Jensen**. Inn i denne linjen går også *Skilsmissen. Dansk og norsk identitet før og etter 1814* (2012) av den unge danske historiker **Rasmus Glenthøj**, som har vært sentral i etableringen av dansk forskning om 1814, og som her setter bruddet mellom Danmark og Norge og de mentale og kulturelle før- og ettervirkningene inn i et bredt komparativt perspektiv. Studier av skiftene i politisk, intellektuell og kommersiell kultur i hele Norden blir godt belyst i *Scandinavia in the Age of Revolution* (2001), redigert av Michal Bregnsbo, **Pasi Ihalainen**, **Karin Sennefelt** og **Patrik Winton**, og franske *Revue d'histoire nordique* viet et eget nummer til «The Coming of Democracy in Scandinavia, 1750-1850» i 2010. Også et helt nytt felt innenfor nordisk forskning er nylig blitt åpnet gjennom **Ruth Hemstads** arbeider om propagandakampen mellom Sverige og Danmark 1812-14, blant annet i *Veivalg for Norden 1809-1813*.

Et påfallende trekk ved mye av forskningen omkring 1814 etter årtusenskiftet har vært større grad av *tverrfaglighet*, der forskere fra jus, statsvitenskap og historie har kunnet dra veksler på hverandres ulike fagmiljøer og på denne måten klart å skape nye, komparative perspektiver på politiske tradisjoner, konstitusjonalistiske ideer og demokratisk utvikling i Norge og Norden. Et eksempel på dette kan være historikeren og statsviteren **Trond Nordbys** forfatningslærebøker, *I politikens sentrum. Variasjoner i Stortingets makt 1814 til 2000* (1. utgave 2000, revidert utgave 2004) og *Grunnlov og styreform. Norge 1814-2010* (2010). Fra juridisk hold kan nevnes samlingen *Forfatningsteori møter 1814* (2008), redigert av jusprofessor og rettshistoriker **Dag Michalsen**, og fra historiefaget antologien *Demokratisk teori og historisk*

praksis. Forutsetninger for folkestyre 1750-1850 (2010), redigert av **Hilde Sandvik** basert på et større forskningsprosjekt med et erklært tverrfaglig perspektiv, finansiert av Norges Forskningsråd.

Gjennom de mer tverrfaglige tilnærmingene har man også prøvd å sette den gamle problematikken om «kontinuitet» eller «brudd» i 1814 i delvis nytt lys, og på den måten maktet å overskride den velkjente konflikten mellom «Sars-Koht-skolen» og «Steen-Seip-skolen». I dag kan man slå fast at verken politisk deltakelse eller politisk motstand var ganske nye fenomener introdusert via Grunnloven i 1814, men snarere fenomener som fikk en ny og bredere dimensjon gjennom Grunnlovens innføring av bestemte politiske og borgerlige friheter. Flere nye studier av forhistorien til 1814 og de mentale sammenhengene mellom det sene 1700-tall og det tidlige 1800-tall synes å bekrefte dette poenget. I boken *Makten og ordene. Demokrati og ytringsfrihet fra Athen til Eidsvoll* (2011) diskuterer **Mona Ringvej** selve den historiske betydningen av ord som «demokrati», «frihet» og «likhet» i et langsiktig perspektiv. Et enda mer omfattende idéhistorisk arbeid om linjene mellom 1700-tallet og 1800-tallet er *Maktfordeling og 1814* (2012) av **Eirik Holmøyvik**, bygd på en tidligere doktoravhandling. På den andre siden kan man også spore ny interesse for empiriske nærstudier av holdninger i lokalsamfunnet. Ny kunnskap om dette kan man finne i **Morten Nordhagen Ottosens** analyse av soldaters og offiserers opplevelse av krigene med Sverige i 1808 og 1814 i hans doktoravhandling fra 2012, «Popular Responses to Unpopular Wars», mens antologien *Opptøyer i Norge 1750-1850* (2012), redigert av **Knut Dørum** og Hilde Sandvik behandler opprørs- og motstandstradisjonen i Norge både før og etter 1814.

I løpet av det siste tiåret er det også blitt levert en rekke nye masteroppgaver som spenner fra utenrikspolitisk og innenrikspolitisk taktikk til jubileumskultur og sosial konflikt, både knyttet til den nære begivenhetshistorien i 1814 og til de «lange linjene» som stekker seg tvers gjennom grunnlovsåret. Tilsvarende arbeides det i dag med forskningsprosjekter i et like bredt spenn, fra den videste begrepshistorie til den mest spesifikke finanshistorie og regionalhistorie. I lys av dette er det da noe overraskende at slike aspekter ikke synes å spille vesentlig rolle i fremstillingen av 1814-historien i vår sist utgitte samlede Norgeshistorie, den sosial- og mentalitetshistorisk pregede *Norvegr* (2011).

Til vesentlig hjelp for den nye forskningen blir den omfattende digitalisering av originalt kildemateriale fra biblioteker, arkiver og samlinger som er kommet i gang i forbindelse med 1814-jubileet, spesielt fra Nasjonalbibliotekets og Riksarkivets side. Også Nasjonalbibliotekets nettsted Bokhylla vil fremover være av stor nytte for raskere orientering i den historiografiske litteraturen om 1814. De praktiske mulighetene for så vel profesjonelle som for vanlige nysgjerrige til å forske på dette feltet har neppe noen gang vært bedre enn i dag, og forhåpentligvis vil det også føre til økt interesse og nye tilnærminger.

Status 2013

Innenfor 1814-historien har nye forskningsfelter og teorier de siste ti årene blitt utformet uten altfor strenge hensyn til tidligere dominerende tradisjoner og «skoler». Man har fått nye, kvalitative bidrag på områder som tidligere har vært noe oversett i 1814-litteraturen: Forskning omkring de norske og nordiske elitenes organisering, ideologi og kultur rundt 1814, forskning omkring folkelig opplevelse av begivenhetene både sentralt og lokalt, og etter hvert også forskning om hvordan en stort sett fredelig, demokratisk prosess med valg og beslutninger faktisk kunne fungere i et folk som var vant med eneveldige befalinger ovenfra. Samtidig kan man også observere en større vilje til å ta i bruk mer ladede historiske begreper om overgangen fra enevoldsstat til et konstitusjonelt styre, som «koloni», «diktatur», «undertrykking», «revolusjon» og «nasjonalisme». Hensikten har sikkert vært å aktualisere begivenhetshistorien i forhold til relevante diskusjoner i vår egen tid, og på den måten kunne vise til likheter, ikke bare til forskjeller mellom fortidens og dagens samfunn.

Det man kanskje da vil savne i dette mangfoldige og teori-pluralistiske bildet, er tydeligere forbindelseslinjer mellom de norske og nordiske erfaringene og de store omskiftninger som skjedde i nær sagt alle europeiske samfunn mellom 1780 og 1830 – fra revolusjonstiden via Napoleonstiden til Wienkongressen og de reaksjonære 1820-årene. Hvordan skal norsk frihet og konstitusjonalisme best forstås i forhold til disse endringene? For til tross for utvidelsen mot et mer nordisk perspektiv innenfor 1814-litteraturen, kan man nok fortsatt hevde at det norske «mirakelåret» stadig tolkes inn i en litt for snever nasjonal horisont. På denne bakgrunn burde det bli viktigere for norske og nordiske historikere å presentere fortellinger om tiden rundt 1814 også for et internasjonalt publikum, og ikke minst for det internasjonale forskersamfunnet. Norden, Europa og resten av verden møter i dag store utfordringer av så vel politisk og kulturell som økonomisk og miljømessig art. Fortellingen om endringene i Norge og i Norden på begynnelsen av 1800-tallet burde være av interesse for enhver som vil vite mer om historiske overganger fra en gammel og elitestyrte til en ny og folkestyrt verdensdel, og mer generelt også om veien fra en tradisjonsbundet til en moderne samfunnsorden. Kunnskaper om betydningen av slike overganger og om hvilke politiske og moralske verdier som det i den forbindelse er blitt kjempet om, synes ikke å være mindre viktige i dag enn før.

Odd Arvid Storsveen